

Menstruacija ali o subjektih normiranja ženske fiziologije

“In ljubimo zato, da bi telo lahko postalo tako dragoceno, da bi zaradi njega celo zemlja hrumela. Da, mi, ki smo prenažrti bridkosti, bi se morali skrbno ozreti okrog sebe, podvomiti v vse tisto, kar se vidi, naredi, izreče.

Tako prideva nazaj na točko, kjer sem pričel; pomolite k dobremu Bogu; ‘ona’ vas bo ohranila. Osebno Boga kličem ‘ona’ zaradi načina, kako me je ustvarila; to nekako uravnoveša napako.”

Djuna Barnes

Kaj pomeni, raziskovati razmerja med moškim in ženskim spolom in zataktniti se pri menstruaciji? Smo udarili v “sredino stvari” ali pač gremo mimo, zgolj na manj znanem predmetu reproducirajoč dogovorjena mesta študijev spolov in vladajočega feminizma? Izbira je naša, in kot pravkar in potihoma že rečeno, dejstvo, da govorimo o “primarni” fiziološki razliki, katere tematiziranje je relativna novost v družboslovju in humanistiki, ne zagotavlja inovacij v feminističnem mišljenju spolov. A izgovorjeno, če živimo v čudežnem svetu čudeže in učeče se Alice, je izhodišče za drugačne misli, zato izgovarjamo menstruacijo, da bi jo, menstruirajoče, slejkoprej zagovorile sebi, svojim telesom v prid.

Besedila, ki jih bomo v tem sklopu brale, brali, se pretežno ukvarjajo s temi temami:

- žensko ponotranjanje pejorativnih pomenov menstruacije (Saksida);
- menstrualne bolečine (Žvelc, Kalinšek);
- vloga menstrualne higiene s historične in kulturološke perspektive in tabuizacija in povečevanje menstrualne krvi (Zaviršek, Žnidaršič, Kalinšek, Šribar);
- medicinske, psihoanalitiške in kulturne patologizacije menstruacije (Zaviršek, Žnidaršič, Saksida idr.);
- in feministično teoretske transformacije menstruacije (Šribar).

Analitični diskurzi teh besedil seveda črpajo iz svojega predmeta: prevladujočih govorov o menstruaciji v javnosti, strokah in na obrobjih. Toda, kar – vsaj po uredniškem mnenju – resnično šteje, ni ta intelektualni in emocionalni dè ja vu (samopotrditveni učinek tistega med feminističnimi govori, ki najde razlog za obstoj zgolj v dokazovanju ženske podrejenosti),

četudi nas oskrbuje s pomembnimi novimi in obnovljenimi podatki, zanimivostmi, spekulacijami. Prava spoznavna dragocenost so znotraj- in medtekstovni fragmenti, ki govorijo o "uhajajočih", subverzivnih menstrualnih pojmovanjih in praksah menstruirajočih žensk in tudi njihovih moških partnerjev ali takih in drugačnih sobivajočih moških. V teh primerih je menstruacija dejavnik postajanja menstruiračice ali postajanja menstruiračičega (če si od Rosi Braidotti sposodimo Deleuze); ta se skozi menstruiranje ali kuvada¹ menstruiranje oblikuje kot nosilka, nosilec sile preoblikovanja medspolnih odnosov.

Dekliška družina Darje Zaviršek je "merila" lojalnost fantov po pripravljenosti za sodelovanje v procesu menstruiranja. Odlika njenega besedila "Luna polna, jaz pa bolna, luna prazna, jaz pa blazna" v našem tematiziranju menstruacije je eksplicitno uvajanje premene pozicij moči v interpretacijah medspolnih menstrualnih vedénj in pojmovanj s konceptom soobstoječih spolnih ideologij v posamezni

kulturi (gl. tudi Buckley, 1988). Metka Kalinšek predstavlja presenetljiv in v tem kontekstu dobrodošel podatek, da 67 odstotkov respondentov (od petdesetih) v anketi sociološke raziskave o menstruaciji meni, da pozna nekaj takega, kot je mesečno nihanje razpoloženja in počutja, ki je v medicinskem in javnem diskurzu sicer značilnost menstrualnega ciklusa. Maša Žvelc v pedagoškem sklepu besedila "Vloga družine in širšega socialnega okolja pri doživljanju menstruacije in menstrualnih bolečinah" kljub predhodnem opazanju o dobri menstrualni informiranosti ženske študentske populacije pri nas argumentira potrebo po novih načinih informiranja, vpetih v proces izobraževanja. Sabina Žnidaršič v tričetrstoletja stari menstrualni zgodbi, kot jo zapisujejo tedanji mediji in medicinsko-educativna teorija in praksa, odkriva dvojje: prodor menstruacije v sfero javnega in osrediščenje – kot posledica Ogino-Knausove metode – ženskega intimnega življenja in refleksije okoli menstruiranja.

Omenjeni in podobni fragmenti, če si jih dovolimo zaznati, nas s prevladujočega mišljenja menstruacije v tezi o moškem normiranju in ženskem ponotranjenju moških norm preklopijo na aktualno mišljenje menstruacije kot "družbene dobrine" (Saksida, Zaviršek), ki pa prav tako korenini v zgodovini. Niti ne tako skriti, zgolj taktično spregledani – na prvi pogled nenavadno – na obeh straneh spolnega polja, na katerem so se dogajale interpretativne tekme.

LITERATURA

- Buckley, T. (1988). *Menstruation and the Power of Yurok Women*. V: Buckley, T. in Gottlieb, A. (ur.). *Blood Magic. The Anthropology of Menstruation*. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London.
- Knight, C. (1988). *Menstrual Synchrony and the Australian Rainbow Snake*. V: Buckley, T., in Gottlieb, A. (ur.). *Blood Magic. The Anthropology of Menstruation*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London.

¹ Gre za pojav domačinskega vzivljanja v pojavne oblike ženske reproduktivne fiziologije; prav menstruacijo na primer ponotranjajo in z rezom v penis pozunanjajo tudi nekatera domorodna avstralska plemena. Nekatero obdelavo penisa v prid menstruiranju so trajne, nastalo odprtino imenujejo "maternica". (Gould, 1969; Rheim, 1945; Bernt in Bernt, 1945; navedeno po Knight, 1988.) Naše vabilo k moški menstrualni soudeležbi je – se razume – mišljeno veliko bolj prijazno.